

Amb voluntat universal

ANNA MALUQUER

NARRATIVA

Maria Skiadaresi, *Temps groc*.
Traducció i epíleg de Montserrat
Franquesa i Joaquim Gestí.
PAGÈS EDITORS. Lleida, 2004.

Soti Triandafilou,
La fàbrica de llapis.
Traducció de Joaquim Gestí
i Montserrat Franquesa.
EDICIONS DE 1984. Barcelona, 2004.

A la literatura de dones una espera sempre trobar-hi alguna particularitat que la distingeixi de la dels escriptors mascles. I no exclusivament el to romàntic. És com aquella ja frustrada esperança que les dones exercirien el poder d'una altra manera. Una vegada vaig preguntar sobre això mateix a una de les nostres representants literàries femenines, Maria Aurèlia Capmany. Em va sortir amb un ciri trencat. Capmany formava part d'aquell primer feminisme que s'havia d'obrir pas gairebé a cops de puny i que, per alliberar la dona de l'estret àmbit domèstic, per comptes de crear un camí propi van haver de perdre's pel camí dels homes en una comparació constant d'allò que és incomparable: home i dona, emissor i receptor. De tota manera, això de la política és una qüestió molt prosaica. És en el camp de la literatura on la dona ha pogut mostrar el seu fet més diferencial, el seu pensament més íntim, els seus anhels més reprimits en aquest llarg recorregut que és la història de la humanitat. Però s'hi ha posat no fa gaire temps, si més no de manera pública. Dins l'àmbit de la literatura grega del darrer quart de segle, la literatura femenina ha emergit amb una bona colla d'autores que han qualitat en l'imaginari actual del poble grec, ha creuat fronteres i s'ha convertit en una literatura universal.

ELS NOMS D'UNA GENERACIÓ

Soti Triandafilou (Atenes, 1957) i Maria Skiadaresi (Atenes, 1956) formen part d'aquesta generació juntament amb Ioana Karistiani, Rhea Galanaki i Maria Efstaciadi, entre d'altres. Triandafilou i Skiadaresi són dones gregues que escriuen amb voluntat universal sense perdre de vista el seu gènere i el seu origen. Són també dues llicenciades en història. Un país que carrega a les seves espatlles tot l'ideari occidental potser condiciona a l'hora d'escollir carrera.

Skiadaresi, iniciada en la literatura amb el gènere infantil i el relat curt, es consolida com una autora de gran nivell el 1996 amb la seva primera novel·la, *Àtropos o la vida i la mort de Venècia Daponte*, novel·la d'ambientació històrica. A *Temps groc*, però, el

gènere és la ficció, una ficció psicològica, diria jo, però encabida en un paisatge i una època aparentment reals.

Temps groc és el títol de la primera de les quatre històries que Skiadaresi ens explica i que dona nom i cohesió al llibre. Un temps que, segons se'ns diu en el relat, és percebut de manera diferent per orientals i per occidentals. Mentre que a Occident vivim atrapats en el rellotge, en el temps lineal, i ens vam "embarcar en un viatge finit", Orient "està tancat dins del cercle lluminós del temps, idèntic inici i mateix final, al voltant de l'immutable senyal lluminós, el disc groc del sol".

LA DECREPITUD FÍSICA

Aquesta primera narració és el viatge d'una dona esplèndida que veu com aquest temps finit dels occidentals l'aboca sense remei a la decrepitud física. Un tema recurrent dins la literatura femenina: la dona objecte. Però no es resigna com ho

trencaclosques vital de cada protagonista.

A l'obra de Soti Triandafilou, *La fàbrica de llapis*, l'atzar també hi té un gran protagonisme i és qui uneix i desuneix els personatges. Aquí Grècia apareix com el punt de partida dels personatges, però Triandafilou ens la presenta com una mare poc afectuosa i ancorada en costums antics i obsolets i que obliga a marxar els fills que no s'hi sotmeten. "Què ha guanyat la humanitat seguint els costums? Continuar caient en els mateixos errors", diu Stèfanos Asimakis, el primer de la nissaga que ens acompanyarà durant aquest itinerari per la història europea contemporània, concretament del 1866 al 1940. L'època de la llum, de la Revolució Industrial, de la Gran Guerra, de la Revolució Russa, de les colònies i de la inevitable ascensió al poder del nacionalsocialisme.

Soti Triandafilou és una escriptora que es declara amant de les grans metròpolis i somia amb un món

LA NARRADORA GREGA SOTI TRIANDAFÍLOU ÉS L'AUTORA DE 'LA FÀBRICA DE LLAPIS'

podria fer una protagonista dels molts contes de Rodoreda. La protagonista lluitarà "amb ungles i dents" per mantenir el seu cos "cruixent i emmidonat". Ara que evoco Rodoreda, Skiadaresi posa en boca de la protagonista de la història una frase que em recorda el conte de *La sang*: "Encara corre la sang dins d'aquesta casa, dins del bany corren la joventut i la vida". Són atípiques lloances a aquesta visita mensual tan detestada per les dones en la qüestió és que aquestes ganes de retenir el cicle que pressuposa la plenitud la porten a la consulta d'un metge xinès que té la solució contra l'envelliment del cos: deixar d'estimar. Aquesta teràpia és el clau roent on s'agafa la protagonista per tal de mantenir dempeus els pilars de la seva autoestima. La successió dels fets que l'aboquen a un viatge sense tornada són narrats brillantment i van plens de fina ironia. Ironia que també és present en les altres tres històries que tornen a ser quotidianitats versemblants sortides de mare per la intervenció de l'atzar. *Honors fúnebres*, *Retorn* i *Això que resuscita un mort* són tres històries en què el temps i les seves atzagaiades és el que acaba per reunir les peces del

sense fronteres. La seva pàtria és la llengua. Òrfena, membre del Partit Comunista de la Grècia dels anys 70 i actual simpatitzant de polítiques d'esquerra, historiadora especialitzada en civilització nord-americana i cinema, periodista i traductora, ha assolit l'èxit dins la carrera literària, iniciada el 1988, amb *La fàbrica de llapis*, publicada per primera vegada a Atenes el 2000. L'autora va entrellaçant la seva erudició amb la seva experiència vital i crea amb una gran naturalitat vincles entre personatges històrics i personatges de ficció. Aquests darrers opinen sobre els seus coetanis de més influència. Eugènia de Montijo, esposa de Napoleó III, era com una *bacona* i Lenin era un tafaner que va dir que "la revolució no és res més que una exageració". Triandafilou és universal, però dona. En aquesta història de somnis que es transmeten, no oblidat el paper femení: "Ens perdrem l'època millor, l'època en què les dones deixaran fils i agulles i accediran als coneixements", pensa el pare; "Si fos una dona, em dedicaria a fer el que fa la Gitte: ballaria despullada al Foliès-Bergère, això faria i res més", pensa el fill.

NARRATIVA

Sobre la bellesa de la guerra

EVA FORN

Mathias Enard, *El tret perfecte*.
Traducció de Josep Tarragona. Premi dels
5 Continents de la Francofonia 2004.
PAGÈS EDITORS. Lleida, 2004.

El *tret perfecte* és la primera novel·la del francès Mathias Enard i aparentment relata un fragment de la vida d'un jove que fa la guerra. Però parla de coses diverses com ara la bellesa, el temps, l'espera, la ràbia i la soledat, totes soterrades sota la runa de la batalla i com a gran metàfora de la vida de cada dia.

És un relat que es desenvolupa en dos nivells, el del noi, en principi fort, valent, decidit a combatre l'enemic i el del mateix noi en la intimitat, quan està sol, quan estima i quan desitja voraçment ser estimat. Es tracta de la descripció acurada i detallada dels pensaments i sentiments d'una persona que fa la guerra: a fora, darrere barricades i entre explosions, i a dintre, contra una mare boja i contra un amor no correspost i prohibit per jove i per autèntic.

Aquí, la guerra, gairebé implícita a la història de la humanitat, ens evoca una bellesa que ens és contradictòria i ens fa mal. Així és també com la veu l'escriptor italià Alessandro Baricco en la reescriptura que ha fet del periple d'Homer, la *Iliada*. Ell ha descobert en el gran clàssic que la humanitat s'ha vist evocada a la lluita armada per trobar sentit a l'existència: les tensions que les batalles i les armes generen fan que l'individu es trobi forçosament al límit de les seves forces morals i físiques, i, per tant, a si mateix. I això és el que exactament li passa al protagonista de la novel·la, que amb 18 anys acabats de fer malviu a casa amb la seva mare boja, absent, tocada per les bombes i que, per evitar-la, escapa a la guerrilla a disparar sense pietat contra tot allò que es mou, amb motiu o sense, contra l'enemic o contra l'amic, provocant-li un conjunt de sentiments contradictoris, d'una gran autenticitat. El jove viu en un malestar permanent, amb una ira que creix al llarg de la novel·la i que es tradueix en una contínua reflexió vital, "en realitat no oblidem mai res, tot és allí des de sempre, preparat per a servir, fins i tot els vells malsons", i veiem descarregar aquest malestar a través de milers de trets i bales, a través del tracte amb la família, que ell també viu de manera hostil.

L'amor en aquest llibre també hi és present però no canvia res. Una jove que cuidarà de la seva mare el pertorba. La seva bellesa l'atreu i l'excita, en el mateix nivell de quan s'apropa el fusell a la cara per poder disparar. Pel cor del protagonista, la ingenuïtat de la noia i la destrucció de la guerra són el mateix.

Baricco ressalta que en la *Iliada* no hi ha cap heroi en què no s'evocui el seu esplendor moral i físic. L'autor d'*El tret perfecte* també s'encarrega de descriure acuradament al protagonista i a aquells que fan la guerra a banda i banda de la barrera. La fascinació per les armes és constant i la naturalesa, aquí i sempre, resulta solemne quan esdevé el marc de la matança. L'experiència de la guerra aporta al protagonista el que la vida diària no és capaç de donar-li.

El llibre ens ofereix una trama senzilla de seguir amb descripcions detallades de la barbàrie i una completa posada en escena dels sentiments humans en què el factor temps i l'espera vital, tant a dins com a fora, hi tenen un paper molt rellevant.